

Baksay Gergely - Szőke Katalin

Az online pénztárgépek bevezetése és eredményei

Bár a koronavírus-járvány okozta kihívások alkalmazkodásra készítették a társadalom és gazdaság minden tagját, a kilábalás lehetőségét vizsgálva pozitív folyamatok is megfigyelhetők, ideértve többek között a digitalizáció, vagy az elektronikus fizetés előretörését, miközben a gazdaságfehérítési eredmények is felértékelődtek. E folyamatokat támogatva idehaza számos meghatározó fejlesztésre került már sor a megelőző időszakban. A 2010-től alkalmazott innovatív eszközök sorában az egyik első és legfontosabb az online pénztárgépek bevezetése volt. Az online pénztárgépek bevezetése nemzetközi felmérések szerint is számottevően csökkentette a be nem fizetett áfa összegét, így a gazdaság fehérítése által egyidejűleg járult hozzá a költségvetési egyensúly fenntartható javításához és az igazságosabb versenyhez. Tekintve, hogy e rendszer további parametrikus fejlesztése napirenden van, érdemes áttekinteni, hogy hogyan jutottunk el a mai eredményekig, valamint, hogy miért is meghatározóak a majd egy évtizede meghozott reformok a pénzforrádalom évei előtt.

Az online pénztárgépek bevezetése és az adóelkerülés csökkentése érdekében tett további lépések

Az adóelkerülés csökkentése a gazdaság minden szabálykövető szereplője számára közvetlen és közvetett előnyökkel jár. Az adóelkerülés csökkentésének előnyeként először a költségvetési bevételek növekedésére gondolhatunk, amelynek révén javul a költségvetési egyenleg, illetve változatlan egyenleg mellett mérsékelhetők az adókulcsok. A hatások azonban túlmutatnak ezen. Az adóelkerülés mérséklésével igazságosabbá válik a verseny, ami kedvezőbb az egész gazdaságnak. A tőke és a munkaerő a valóban versenyképes, a szabályok betartása mellett is eredményesen működő vállalkozásokhoz áramlik. Az adók be nem fizetése gyakran együtt jár a munkavállalói jogok megsértésével is: az alkalmazottaknak esetleg nem jár betegszabadság, a vállalatok nem, vagy csak részben fizetnek egészségbiztosítási- és nyugdíjjárulékot, miközben az állam által biztosított szolgáltatásokat igénybe veszik. Végül nemzetgazdasági szempontból fontos az is, hogy az adóelkerülés torzítja a statisztikákat, amelyek a gazdaságpolitikai döntések megalapozásául szolgálnak.

Az adóelkerülés magas szintje a magyar gazdaság egyik jelentős strukturális problémája volt 2010 előtt. A magas adók mellett az adóhatóság ügyfélbarát és támogató megközelítésének hiánya is jelentősen hozzájárulhatott ahhoz, hogy az adóbeszedés hatékonysága alacsony volt. A kieső költségvetési bevételek miatt az adókulcsokat magasan tartották, ami tovább ösztönözte az adóelkerülést, így ördögi kör alakult ki. Ennek következtében a verseny torzult, a vállalatok az adók kikerülésével szereztek rövid távú előnyt egymással szemben, a foglalkoztatás és a gazdaság átláthatósága csökkent. A fenti akadályok kiküszöbölésére, és végső soron a költségvetési stabilizáció és a tisztább versenyből következő gyorsabb gazdasági növekedés támogatása érdekében az adóelkerülés mérséklése és az adóbeszedés hatékonyságának növelése gazdaságpolitikai prioritássá vált 2010 után.

Az adóelkerülés csökkentése érdekében 2010 után tett intézkedések közül kiemelendő az online pénztárgépek bevezetése, mint első és nagy hatású intézkedés. A 2010 utáni adóhatósági intézkedések főként az eltitkolt vállalati bevételekre irányultak, hiszen ezen tevékenység visszaszorítása maga után vonja a szürke- és a feketefoglalkoztatás visszaszorulását is. A Nemzetgazdasági Minisztérium 2011–2012-ben megvizsgálta a legjobb nemzetközi példákat olyan lehetőségeket keresve, amelyek hozzájárulhatnak a gazdaság fehéredéséhez. A vizsgálat eredményeképpen, többek között a szintén sikeres bolgár és svéd példára alapozva, kezdődött el az online pénztárgépek (OPG) bevezetésének tervezése és előkészítése, mely alapján a kormány 2012 októberében döntött a bevezetésről.¹

Az online pénztárgépek innovatív módon a modern technika lehetőségeit használták ki az adóelkerülés csökkentésére. Az OPG szerkezete abban tér el a korábban használt kasszáktól, hogy tartalmaz egy adóügyi ellenőrző egységet (AEE), amely rögzíti és mobilinternet segítségével 30 percenként továbbítja az adóhatóság felé az összes releváns információt, a pénztárgép által kibocsátott számlák tartalmán túl a pénztárnyitás, -zárás és az áramszünetek időpontját is. Az AEE egy különálló egység a pénztárgép burkolatán belül, de a pénztárgép részét képezi. A keletkezett naplófájlokat az AEE teljes élettartalma alatt tárolja, abból adatot törölni tilos. Az adatok utólagos módosítását egy speciális kódolási technika akadályozza meg, továbbá rejtett szoftver mentességét három független szakértőnek kell igazolnia. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal szerverére elküldött információk alapján nyomon követhetők az adott pénztárgép értékesítései, illetve egy helyszíni ellenőrzés során a pillanatnyi fióktartalma is.²

A hatóságok célja az OPG bevezetésével a számla nélküli eladások visszaszorítása, illetve az adóhatóság ellenőrzési és kiválasztási folyamatának támogatása volt. A bevezetés első ütemében a készülékek üzembehelyezésére 2013 és 2014 szeptembere között került sor folyamatosan. Az intézkedés eredményeképpen nagyjából 100 ezer cég közel 200 ezer online pénztárgépet helyezett üzembe. A vállalatok 70 százaléka egy online pénztárgépet vásárolt, de több mint négyezer olyan cég volt, amelyik ötnél több kasszát cserélt le. Az online pénztárgépekben regisztrált forgalom 83 százaléka a kiskereskedelemhez vagy a vendéglátóiparhoz (szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás) köthető. Az első hullám sikerei alapján az az online pénztárgépek kötelező használatát 2017. január 1-től kiterjesztették a taxis személyszállítási, gépjárműalkatrész-kiskereskedelmi, javítási ágazatokra és további szolgáltatói tevékenységekre is.³

---

¹ Jelentés a Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsa által 2012. március 13-án a túlzott hiány eljárás keretében kiadott ajánlás megvalósítása érdekében hozott intézkedésekről.

² Az online pénztárgéprendszer Magyarországon c. tájékoztató anyag.

³ Teljes tevékenységi kör: gépjármű-javítási, karbantartási; gépjárműalkatrész-kiskereskedelmi; motorkerékpár, -alkatrész kereskedelmi, javítási; taxis személyszállítási; értékpapír-, árutőzsdei ügynöki tevékenységből kizárólag a pénzváltási; fekvőbeteg-ellátási tevékenységből kizárólag plasztikai sebészeti; máshova nem sorolt egyéb szórakoztatási, szabadidős tevékenységből kizárólag táncteremi, diszkó működtetési; textil, szőrme mosási, tisztítási tevékenységből kizárólag mindenfajta ruházat (beleértve a szőrmét) és textil géppel, kézzel mosási és vegytisztítási, vasalási; fizikai közérzetet javító szolgáltatási; testnedvesítő szolgáltatási tevékenységet végző adóalanyok.

Az online pénztárgépek bevezetésén túl az adóelkerülés visszaszorítását segítette később több más intézkedés is. A 2015 elején bevezetett Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (EKÁER) segítségével nyomon követhetővé vált az árucikkek valós útja és ezáltal megelőzhetővé válnak a közúti fuvarozással és áruforgalommal kapcsolatos áfacsalások is. A munkát terhelő jövedelmek bevallását ösztönözte az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetése. Ezt egészítette ki a munkaerőpiachoz lazábban kötődő és alacsonyabb jövedelmű csoport körében a Munkahelyvédelmi Akcióterv, ami a pályakezdők, 25 év alattiak, 55 év feletti foglalkoztatottak, szakképzettséggel nem rendelkezők, tartósan munkanélküliek és szülés után a munkaerőpiacra visszatérő nők foglalkoztatása után fizetett adóját csökkentette. A jövedelemhez kapcsolódó adók csökkentése mellett a kisvállalatok számára kialakított célzott adónemek is mérsékeltek az adóelkerülést. A kisadózók tételes adója (KATA) az adóterhelés csökkentésén és az adminisztrációs terhek minimalizálásán keresztül jelentősen csökkenti a rejtett gazdaságban való részvétel relatív hozamát, így hozzájárulhat az önfoglalkoztatói szektor fehéredéséhez. A KATA-t 43 ezer adózó választotta 2013 év elején, majd számuk folyamatosan növekedett, 2019-re pedig elérte a 360 ezret. Az online pénztárgépekhez hasonlóan az áfa-elkerülés csökkentésének mérséklésére irányult 2018-ban az Online Számla bevezetése, ami szintén jelentős eredményeket hozott és 2020 júliusában, majd 2021 januárjában kiterjesztésre kerül⁴.

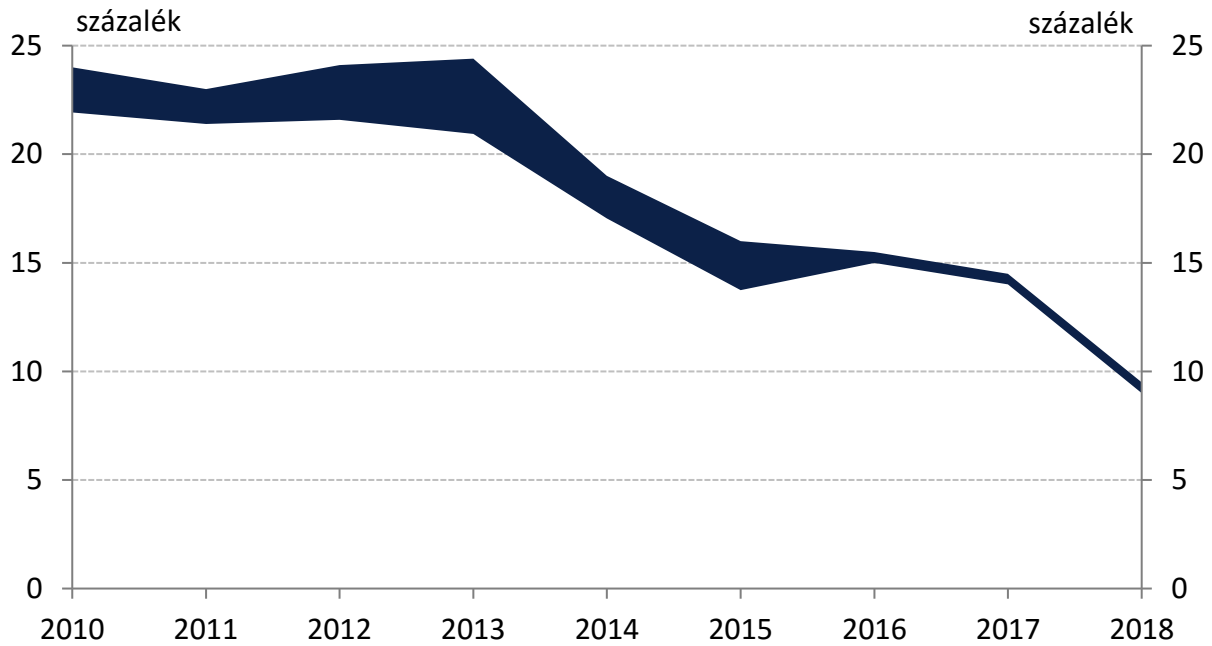
Az adóelkerülés csökkentése érdekében tett lépések eredményei

Az áfa esetében jelentkező adóelkerülés leggyakoribb mérőszáma az áfarés, aminek mértéke hazánkban az intézkedések eredményeképp 2013-2018 között az EU-s átlag alá, 12 százalékponttal csökkent (2. ábra). Ez a mutató a gazdasági folyamatok alapján elméletileg fennálló áfakötelezettség és a ténylegesen beszedett áfa-bevétel különbsége. Az Európai Bizottság jelentéséből kiderül, hogy Magyarország az EU-s országok közül a harmadik legnagyobb mértékű gazdaságfehéredést érte el, köszönhetően a 2010 utáni adópolitikai reformoknak. 2018 végére Magyarországon 9 százalékra csökkent az áfarés mértéke az Európai Bizottság előzetes becslése szerint, mellyel a magyar mutató értéke 3 százalékponttal kedvezőbb az EU átlagnál, és 5 százalékponttal a visegrádi országok átlagánál.

---

⁴ Eddig csak 100 ezer forintos áfa összeget meghaladó számlákra terjedt ki az online számlázási kötelezettség, azonban ezt minden vállalkozói számlára kiterjesztik 2020. július 1-től a Versenyképesebb Magyarorszáért program egyes adóintézkedéseinek megvalósítását szolgáló törvények módosítása keretében.

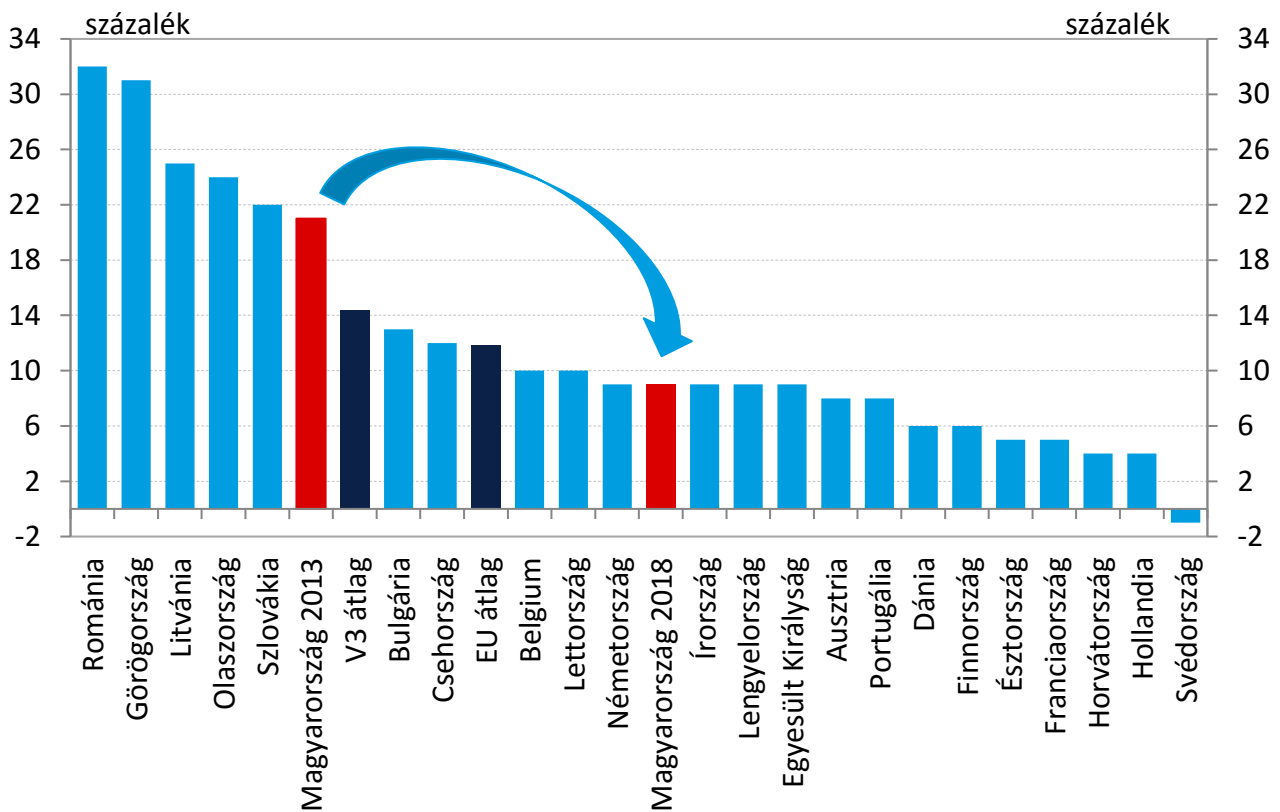
1. ábra: Az áfarés becslései Magyarországon 2010 és 2018 között

Megjegyzés: Az Európai Bizottság módszertani okokból évente frissíti az áfarésre vonatkozó számításait, így a különböző becslések intervallumát jelöltük az ábrán.

Forrás: Európai Bizottság

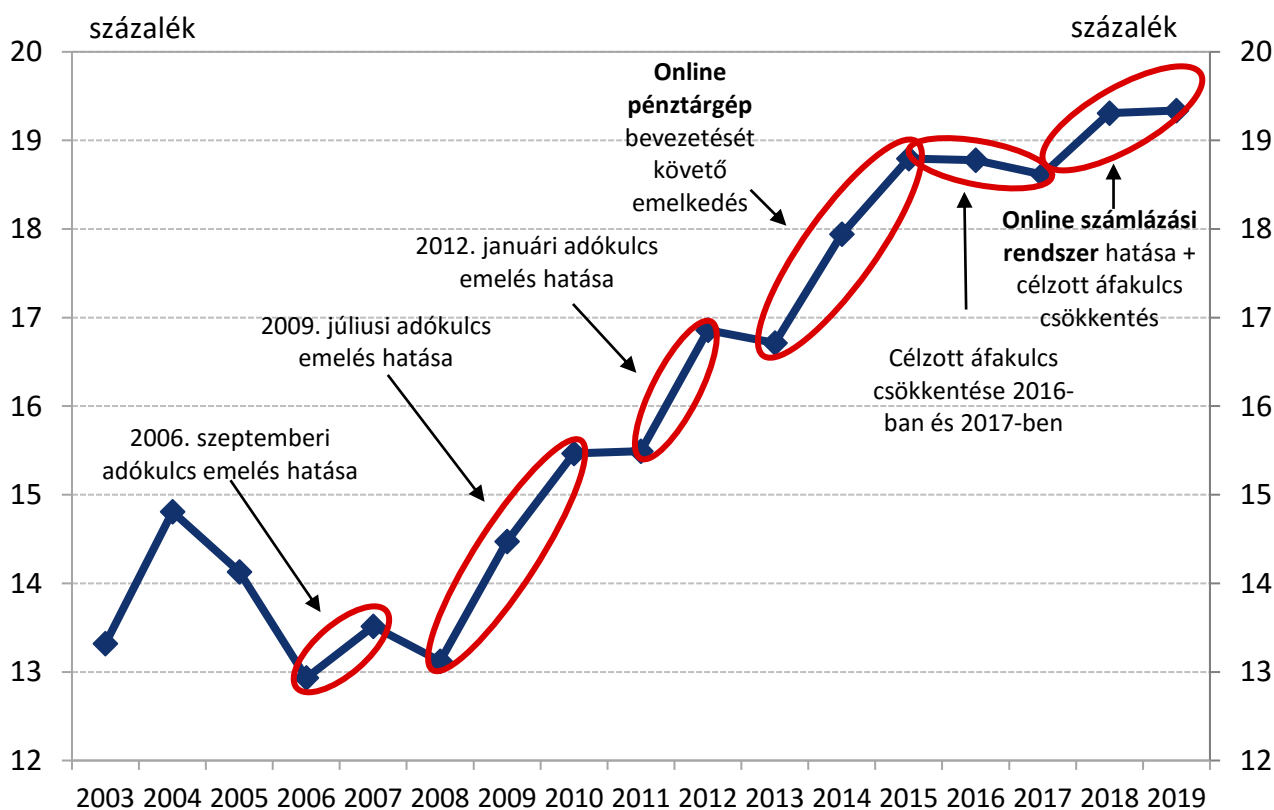
2. ábra: Az áfarés becsült mértéke az EU tagországokban (2018)

Forrás: Európai Bizottság

Az áfa elkerülésének másik mérőszáma az effektív áfakulcs, ami szintén a bevételek emelkedését jelzi (3.ábra). Az effektív áfakulcs azt mutatja meg, hogy a ténylegesen beszedett áfa hogyan viszonyul az elméletileg elérhető adóalaphoz. A mutató akkor emelkedik, ha nő a hivatalos áfakulcs, illetve, ha az adóbeszedés hatékonysága valamilyen intézkedés hatására javul. A mutató 2013 és 2015 közötti számottevő emelkedése az áfakulcs változtatása nélkül következett be, tehát alapvetően az online pénztárgépek bevezetéséhez köthető. Az Európai Bizottság kezdetben nem, majd a Kormány által becsültnél jóval alacsonyabb összegben számolt az online pénztárgépek bevezetéséből származó többletbevétellel, ami hozzájárult a 2014-re vonatkozólag 3 százalékos ESA-hiány előrejelzéséhez. Ebben az esetben az EDP eljárás újraindult volna, azonban a tényadatok tükrében további, a Bizottság által javasolt költségvetési intézkedések nélkül is megfelelt Magyarország a szabálynak. Az effektív kulcs enyhén csökkent 2016-2017-ben az áfa célzott – új ingatlanra, néhány alapvető élelmiszerre és szolgáltatásra vonatkozó – csökkentésének következményeképp. 2018-ban az effektív áfakulcs ismételt emelkedésének hátterében az Online Számla rendszer bevezetése áll, a jogszabály 2018. július 1-jétől tette kötelezővé az online adatszolgáltatást a legalább 100 ezer forint áthárított áfát tartalmazó, belföldi adóalanyok közötti ügyletekről kiállított számlákról.

3. ábra: Az effektív áfakulcs alakulása Magyarországon 2003 és 2019 között

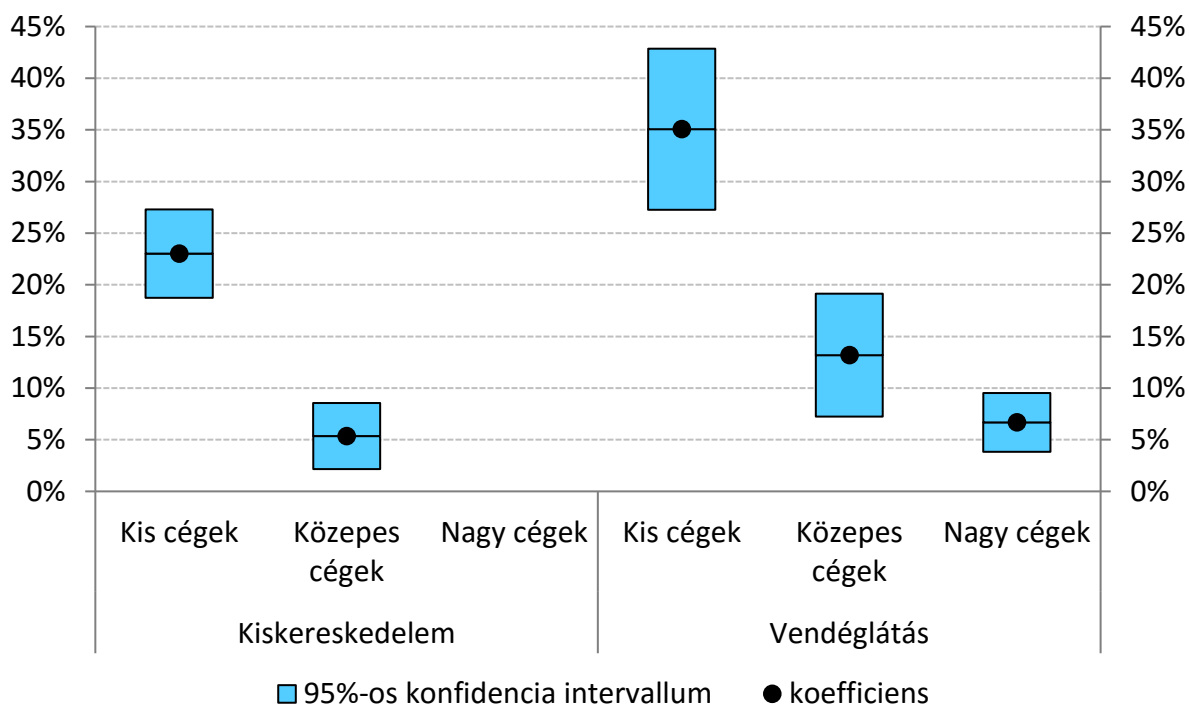

Forrás: MNB számítás

A makrogazdasági számokon túl egy cégszintű panelökonometriai vizsgálat is igazolja az online pénztárgépek bevezetésének hatékonyságát. Az MNB, a KSH és a PM kutatóinak számítása szerint az online pénztárgépek bevezetése növelte a bejelentett forgalmat a vizsgált körben, azaz

érdemi fehéredést eredményezett az üzemanyag-forgalom nélkül számított kiskereskedelmi, illetve a vendéglátóipari szektorban. A hatás általában erősebb a vendéglátóipari szektorban, mint a kiskereskedelemben, illetve a kisebb vállalkozások körében jelentősebb, mint a nagyobb cégek esetében. A kiskereskedelmi szektorban a legkisebb cégek esetében 20-26 százalékkal emelkedett az éves forgalom az online pénztárgépek bekötésének hatására, a közepes méretű cégek esetében pedig 3-7 százalékkal, míg a vendéglátóipari szektorban a legkisebb cégek éves forgalma 30-40 százalékkal emelkedett az online pénztárgépek bekötésének hatására.

4. ábra: Az OPG-k bevezetésének hatása a forgalomra ágazat és méret szerinti bontva

Megjegyzés: A becslésben a kis cégek az értékesítés szerinti alsó ötödbe, a közepes cégek az értékesítés szerinti második ötödbe tartoznak, míg a nagy cégek adják a populáció további hatvan százalékát.

Forrás: MNB-PM-KSH számítás NAV adatok alapján

Az online pénztárgépek pozitív hatása a jövőben is folytatódhat, hiszen az április 16-ai Kormányinfón tett bejelentés alapján az online kasszát használó kereskedők 2021. január 1-jétől kötelesek biztosítani az elektronikus fizetés lehetőségét, mellyel lehetőség nyílik az azonnali fizetés még széleskörűbb használatára.

Mindemellett az online pénztárgépekből származó napi forgalmi adatok számtalan lehetőséget nyújtanak a döntéshozók és elemzők számára is. A big data jellegű adatforrásnak köszönhetően többek között lehetőség van a meglévő statisztikák kiváltására, illetve azok azonnali elemzésére. Míg más statisztikák számottevő csúszással válnak hozzáférhetővé, addig az online pénztárgépekből származó napi adatok azonnal elemezhetők, ami támogatja a döntéshozók és az adóhatóság munkáját egyaránt.

„Szerkesztett formában megjelent a napi.hu oldalon 2020. június 11-én.”